

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ▪ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ ▪ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΤΟΥΣ
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ**

ΟΝΟΜΑ: _____
ΗΜ/ΝΙΑ: _____ / 3 / 2024 ΤΜΗΜΑ: _____

Βαθμός %
☺

Α' Ομάδα

A.1.

β, ε, στ, ζ, α, δ, η, γ

A.2.

α) Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ επαναστατών και Μεγάλων Δυνάμεων ήταν σκληρές και διήρκεσαν όλο το καλοκαίρι του 1905. Η τελική συμφωνία υπογράφηκε από τον Ελ. Βενιζέλο στις 2 Νοεμβρίου 1905 στο μοναστήρι των Μουρνιών Κυδωνίας. Εξασφαλίστηκε γενική αμνηστία και οι Μ. Δυνάμεις δεσμεύτηκαν να επεξεργαστούν ένα χάρτη νέων παραχωρήσεων στον κρητικό λαό, αρνούμενες πάντως να επιτρέψουν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

β) Ένα ευχαριστήριο Ψήφισμα της Κρητικής Βουλής (21 Μαΐου 1908) προς τις Μ. Δυνάμεις ήταν η επίσημη πολιτική πράξη της χειραφέτησης της Κρήτης από την προστασία των Μ. Δυνάμεων. Το νησί έπρεπε πλέον να κινείται με τις δικές του δυνάμεις στη διαχείριση του Κρητικού Ζητήματος.

γ) Παράλληλα προς τα κόμματα, κατά την περίοδο μετά την μικρασιατική καταστροφή, συγκροτήθηκαν «ομάδες» απότακτων ή εν ενεργεία αξιωματικών, οι οποίοι όλο και περισσότερο προσπαθούσαν να θέσουν υπό τον έλεγχό τους το Κοινοβούλιο και τις κυβερνήσεις και εν τέλει να επιβάλουν αντικοινοβουλευτικά συστήματα διακυβέρνησης. Τα κόμματα με δυσκολία κατόρθωναν να ξεφύγουν από τον ασφυκτικό κλοιό και πολύ συχνά χρησιμοποιούσαν ομάδες αξιωματικών, για να επιτύχουν τα δικά τους βραχυπρόθεσμα σχέδια. Επίσης, ο ηγεσίας των κομμάτων υποχρεώνονταν να έρθουν σε συνεννόηση με «ομάδες» αξιωματικών της επιλογής τους και να αποδεχτούν τα αιτήματά τους.

B.1.

α) Οι ηγέτες και οι οπαδοί του αγγλικού κόμματος ξεκινούσαν από τη σκέψη που είχε ωριμάσει από τις αρχές της δεκαετίας του 1820, ότι ένα ελληνικό κράτος θα μπορούσε να ιδρυθεί και να έχει ασφαλή σύνορα μόνο με την υποστήριξη της Αγγλίας. Όταν μάλιστα θα κατέρρεε η Οθωμανική αυτοκρατορία, θα μπορούσε να διευρύνει τα εδαφικά του όρια. Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ηγέτης του αγγλικού κόμματος, περίμενε την υποστήριξη της Βρετανίας στις εδαφικές διεκδικήσεις της Ελλάδας, ενώ η Βρετανία έπαιρνε σαφή θέση υπέρ της ακεραιότητας της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο Έλληνας πολιτικός πίστευε ότι η προϊούσα διάλυση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας θα ανάγκαζε την Αγγλία να επιλέξει τη συμμαχία της Ελλάδας στην περιοχή, ως φραγμό στα επεκτατικά σχέδια της Ρωσίας. Το αγγλικό κόμμα, λοιπόν, θεωρούσε ότι οι Έλληνες έπρεπε να συγκροτήσουν έναν ισχυρό κρατικό οργανισμό και να αναμένουν τις εξελίξεις στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

β) Κατά την περίοδο του Κριμαϊκού πολέμου¹³ το αγγλικό και γαλλικό κόμμα έχασαν την εμπιστοσύνη των οπαδών τους, μετά τη βίαιη συμπεριφορά της Αγγλίας και της Γαλλίας απέναντι στην Ελλάδα, με το ναυτικό αποκλεισμό της χώρας. Είχε προηγηθεί και η υπόθεση Πατσίφικο, η οποία είχε δυσχεράνει τις σχέσεις των χωρών.

B.2.

α) Η πρώτη δημόσια εμφάνιση του Βενιζέλου ως ελλαδίτη πολιτικού έγινε στις 5 Σεπτεμβρίου 1910 με μία ομιλία στην πλατεία Συντάγματος 22, στην οποία έκανε προγραμματικές δηλώσεις, με τις οποίες υποστήριξε μετριοπαθείς μεταρρυθμίσεις. Στόχευε σε εκσυγχρονισμό του πολιτικού συστήματος, με την εξισορρόπηση των συμφερόντων όλων των κοινωνικών στρωμάτων. Βασικές θέσεις του προγράμματός του ήταν η κοινωνική γαλήνη, η ελάφρυνση των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, ο εκσυγχρονισμός του κρατικού μηχανισμού, με σκοπό την αποτελεσματικότερη λειτουργία του, και στρατιωτικοί εξοπλισμοί για την πραγματοποίηση των εθνικών διεκδικήσεων. Επίσης, παρά την πίεση των οπαδών του, υποστήριξε την αναθεώρηση του υπάρχοντος συντάγματος και όχι την ψήφιση νέου. Πολιτειακό ζήτημα δεν έθεσε. Προανήγγειλε την ίδρυση ενός κόμματος αρχών, το οποίο θα ήταν φορέας των μεταρρυθμίσεων. Το κόμμα ιδρύθηκε και τυπικά στις 22 Αυγούστου 1910, από μέλη της Εθνοσυνέλευσης.

β) Λίγους μήνες μετά την ανάληψη της προεδρίας της Κρητικής Κυβέρνησης από τον Ελ. Βενιζέλο, ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος που έλεγχε τα ελληνικά πολιτικά πράγματα μετά την επανάσταση στο Γουδί (1909), τον κάλεσε στην Αθήνα να αναλάβει την πρωθυπουργία της Ελλάδας (Σεπτέμβριος 1910). Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε στους Κρήτες αμφιθυμικά αισθήματα. Οι περισσότεροι εξέφραζαν φόβους για την απουσία ενός ανδρός, που γνώριζε περισσότερο από κάθε άλλο να κινείται στους λαβύρινθους της ευρωπαϊκής διπλωματίας και να σώζει τις εθνικές υποθέσεις σε κρίσιμες περιστάσεις, ενώ άλλοι πίστευαν ότι από τη νέα θέση του θα μπορούσε να λύσει το Κρητικό Ζήτημα ταχύτερα και ασφαλέστερα.

Β' ΟΜΑΔΑ

Γ.1.

*Σημείωση: Είναι προτιμότερο στην απάντηση να αποδοθεί η **πυραμίδα της οργάνωσης** των κομμάτων. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να αλλάξει η σειρά με την οποία αναφέρονται οι πληροφορίες στο σχολικό βιβλίο. Ο μαθητής δηλαδή μπορεί είτε να παρουσιάσει τα ζητούμενα στοιχεία ξεκινώντας από την εκλογική βάση και φτάνοντας μέχρι την κορυφή ή το (-προτιμότερο ίσως) αντίστροφο.*

Α' ΜΟΡΦΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Στη δεκαετία του 1880 τα κόμματα ήταν πιο συγκροτημένα απ' ό,τι στο παρελθόν. Δεν είναι βέβαιο ότι μετά το θάνατο του ηγέτη τους τα κόμματα αναγκαστικά διαλύονταν.

Στοιχεία που επέτρεπαν σ' ένα κόμμα να επιβιώσει, ακόμα και μετά το θάνατο του ηγέτη του, ήταν η θέση που είχε στην πολιτική ζωή της χώρας και η τακτική που ακολουθούσε.

Η οργάνωση των κομμάτων ήταν εμφανής μόνο στο επίπεδο της **ηγεσίας**, καθώς ο αρχηγός αποτελούσε, τον πυρήνα «**πολιτικής έλξης και συγκεντρώσεως**», **σύμφωνα με την δευτερογενή πηγή.**

Τη σημαντικότερη θέση μετά τον αρχηγό την είχε η **κοινοβουλευτική ομάδα**, δηλαδή οι βουλευτές και οι πολιτευόμενοι.

Οι **βουλευτές** είχαν σημαντική θέση, διότι λόγω της μεγάλης πλειοψηφίας που χρειαζόταν η Βουλή για να έχει απαρτία και να παίρνει αποφάσεις,

οι βουλευτές και μόνο με την απουσία τους (ή την απειλή της) μπορούσαν να ασκήσουν μεγάλη πίεση στην κομματική ηγεσία. **Μάλιστα, σύμφωνα με την δεύτερη δευτερογενή πηγή, αυτή η διαπραγματευτική ισχύς των βουλευτών τους παραχωρούσε τη δυνατότητα να εκβιάζουν την ηγεσία και να παρεμβαίνουν στην διοίκηση, ιδιαίτερα σε θέματα που άπτονταν της εκλογικής τους περιφέρειας. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η δύναμη αυτή της κοινοβουλευτικής ομάδας, η λεγόμενη**

«βουλευτοκρατία», να αποτελεί τον βασικό πυλώνα του πελατειακού συστήματος, καθώς μέσω αυτής ο βουλευτής μπορούσε να «επενδύσει» ένα μέρος του κρατικού οικονομικού πλεονάσματος στην οικοδόμηση της προσωπικής του φατρίας, η οποία τελικά διευκόλυne την πιθανή επανεκλογή του.

Έτσι, η κεντρική οργάνωση του κόμματος δεν είχε τη δυνατότητα να αρνηθεί στους βουλευτές την εκπλήρωση επιθυμιών,
π.χ. διορισμών ή ευνοϊκών ρυθμίσεων υπέρ της εκλογικής τους περιφέρειας.

Σε μία Τρίτη βαθμίδα τοποθετούνται οι κομματάρχες, που έφεραν και το βάρος της πολιτικής συσπείρωσης των ψηφοφόρων. (☒) «το βάρος της δράσεως του κόμματος εις τας μάζας έφερον οι κομματάρχαι.»)

Οι κομματάρχες υπήρξαν οι διαμεσολαβητές μεταξύ πολιτευομένων βουλευτών και απλών ψηφοφόρων, μεταφέροντας στους πρώτους τα αιτήματα των δεύτερων, για την εξυπηρέτηση «ρουσφετιών» και συμφερόντων.

Ως μέθοδοι της πολιτικής δραστηριότητας αναφέρονται η συναλλαγή, η φαυλοκρατία, η δημοκοπία, οι τραμπουκισμοί, οι «παλληκαρισμοί» κατά την έκφραση του Κουμουνδούρου.

Ολόκληρο το κράτος -η διοίκηση, η δικαιοσύνη, ο στρατός- εξυπηρετούσαν το κόμμα και τα συμφέροντα της παράταξης και όσων εμπλέκονταν σε αυτήν.

Οι δημόσιοι υπάλληλοι διορίζονταν από την κυβέρνηση, με στόχο την ψηφοθηρία.

Σύμφωνα με το κείμενο, κέντρο των πολιτικών ζυμώσεων αποτελούσαν τα παντοπωλεία και τα καφενεία στην επαρχία

και τα «πολιτικά σαλόνια» στην Αθήνα και τις μεγάλες πόλεις.

Ακολουθούσαν οι αφοσιωμένοι, φανατισμένοι οπαδοί και η μάζα των ψηφοφόρων.

Η βάση των κομμάτων εξακολουθούσε να μην έχει τυπική οργάνωση.

Σημαντικό ρόλο στην κινητοποίηση των οπαδών των κομμάτων έπαιζαν η οικογενειοκρατία, οι πελατειακές σχέσεις και η εξαγορά ψήφων.

Παρ' όλα αυτά, όσον αφορά τουλάχιστον τα δύο μεγάλα κόμματα, η επιλογή των εκλογέων βασιζόταν κατά κύριο λόγο στην κρίση τους για την πολιτική των κομμάτων,

στις επιδράσεις που αυτά ασκούσαν κατά περιοχές και στα συμφέροντα κάθε κοινωνικής ομάδας.

Σε αντίθεση πάντως με την εποχή του Όθωνα και του Βούλγαρη, οι κυβερνήσεις δεν χρησιμοποιούσαν συστηματικά μεθόδους εξαναγκασμού για πείσουν τους εκλογείς. [Αυτό τον κανόνα παραβίαζαν, όπως προαναφέρθηκε, κάποιοι δημόσιοι υπάλληλοι ή φανατικοί οπαδοί στα χωριά. Σπάνια ακούγονταν κατηγορίες για εξαγορά ψήφων. Πάντως, η πατρωνία, με τη μορφή διορισμών, μεταθέσεων, δανείων κ.λ.π, και η συστηματική διαφθορά μέσω του διοικητικού μηχανισμού, αποτελούσαν συχνό φαινόμενο.]

Β' ΜΟΡΦΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Στη δεκαετία του 1880 τα κόμματα ήταν πιο συγκροτημένα απ' ό,τι στο παρελθόν. Δεν είναι βέβαιο ότι μετά το θάνατο του ηγέτη τους τα κόμματα αναγκαστικά διαλύονταν. Στοιχεία που επέτρεπαν σ' ένα κόμμα να επιβιώσει, ακόμα και μετά το θάνατο του ηγέτη του, ήταν η θέση που είχε στην πολιτική ζωή της χώρας και η τακτική που ακολουθούσε.

Η βάση των κομμάτων, **οι φανατισμένοι οπαδοί και η μάζα των ψηφοφόρων**, εξακολουθούσε να μην έχει τυπική οργάνωση. Σημαντικό ρόλο στην κινητοποίηση των οπαδών των κομμάτων έπαιζαν η οικογενειοκρατία, οι πελατειακές σχέσεις και η εξαγορά ψήφων. Παρ' όλα αυτά, όσον αφορά τουλάχιστον τα δύο μεγάλα κόμματα, η επιλογή των εκλογέων βασιζόταν κατά κύριο λόγο στην κρίση τους για την πολιτική των κομμάτων, στις επιδράσεις που αυτά ασκούσαν κατά περιοχές και στα συμφέροντα κάθε κοινωνικής ομάδας.

Σε μία ανώτερη θέση από τους οπαδούς τοποθετούνται οι κομματάρχες, που έφεραν και το βάρος της πολιτικής συσπείρωσης των ψηφοφόρων. (☒)«το βάρος της δράσεως του κόμματος εις τας μάζας έφερον οι κομματάρχαι.»)

Οι κομματάρχες υπήρξαν οι διαμεσολαβητές μεταξύ πολιτευομένων βουλευτών και απλών ψηφοφόρων, μεταφέροντας στους πρώτους τα αιτήματα των δεύτερων, για την εξυπηρέτηση «ρουσφετιών» και συμφερόντων. Ως μέθοδοι της πολιτικής δραστηριότητας αναφέρονται η συναλλαγή, η φαυλοκρατία, η δημοκοπία, οι τραμπουκισμοί, οι «παλληκαρισμοί» κατά την έκφραση του Κουμουνδούρου. Ολόκληρο το κράτος -η διοίκηση, η δικαιοσύνη, ο στρατός- εξυπηρετούσαν το κόμμα και τα συμφέροντα της παράταξης και όσων εμπλέκονταν σε αυτήν. Οι δημόσιοι υπάλληλοι διορίζονταν από την κυβέρνηση, με στόχο την ψηφοθηρία. Σύμφωνα με το κείμενο, κέντρο των πολιτικών ζυμώσεων αποτελούσαν τα παντοπωλεία και τα καφενεία στην επαρχία και τα «πολιτικά σαλόνια» στην Αθήνα και τις μεγάλες πόλεις.

Η οργάνωση των κομμάτων ήταν εμφανής μόνο στο επίπεδο της ηγεσίας, καθώς ο αρχηγός αποτελούσε τον πυρήνα «πολιτικής έλξεως και συγκεντρώσεως».

Τη σημαντικότερη θέση μετά τον αρχηγό την είχε η **κοινοβουλευτική ομάδα**, δηλαδή **οι βουλευτές και οι πολιτευόμενοι**.

Οι **βουλευτές** είχαν σημαντική θέση, διότι λόγω της μεγάλης πλειοψηφίας που χρειαζόταν η Βουλή για να έχει απαρτία και να παίρνει αποφάσεις, οι βουλευτές και μόνο με την απουσία τους (ή την απειλή της) μπορούσαν να ασκήσουν μεγάλη πίεση στην κομματική ηγεσία. **Μάλιστα, σύμφωνα με την δεύτερη δευτερογενή πηγή, αυτή η διαπραγματευτική ισχύς των βουλευτών τους παραχωρούσε τη δυνατότητα να εκβιάζουν την ηγεσία και να παρεμβαίνουν στην διοίκηση, ιδιαίτερα σε θέματα που άπτονταν της εκλογικής τους περιφέρειας. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η δύναμη αυτή της κοινοβουλευτικής ομάδας, η λεγόμενη «βουλευτοκρατία», να αποτελεί τον βασικό πυλώνα του πελατειακού συστήματος, καθώς μέσω αυτής ο βουλευτής μπορούσε να «επενδύσει» ένα μέρος του κρατικού οικονομικού πλεονάσματος στην οικοδόμηση της προσωπικής του φατρίας, η οποία τελικά διευκόλυνε την πιθανή επανεκλογή του.**

Έτσι, η κεντρική οργάνωση του κόμματος δεν είχε τη δυνατότητα να αρνηθεί στους βουλευτές την εκπλήρωση επιθυμιών, π.χ. διορισμών ή ευνοϊκών ρυθμίσεων υπέρ της εκλογικής τους περιφέρειας. Σε αντίθεση πάντως με την εποχή του Όθωνα και του Βούλγαρη, οι κυβερνήσεις δεν χρησιμοποιούσαν συστηματικά μεθόδους εξαναγκασμού για πείσουν τους εκλογείς. [Αυτό τον κανόνα παραβίαζαν κάποιοι δημόσιοι υπάλληλοι ή φανατικοί οπαδοί στα χωριά. Σπάνια ακούγονταν κατηγορίες για εξαγορά ψήφων. Πάντως, η πατρωνία, με τη μορφή διορισμών, μεταθέσεων, δανείων κ.λ.π, και η συστηματική διαφθορά μέσω του διοικητικού μηχανισμού, αποτελούσαν συχνό φαινόμενο]

Δ.1.

Μέσα σε μια απερίγραπτη φρενίτιδα ενθουσιασμού ο εντολοδόχος των Μεγάλων Δυνάμεων και παρά τη διαμαρτυρία της Πύλης, πρίγκιπας Γεώργιος ανέλαβε τα καθήκοντά του στις 9 Δεκεμβρίου 1898 ως

«Ύπατος Αρμοστής των Δυνάμεων». Νωρίτερα φυσικά, οι πρεσβευτές της Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας και Ιταλίας, ζητώντας από το βασιλιά Γεώργιο την άδεια για το διορισμό του Γεωργίου, είχαν ανακοινώσει και τους όρους της Αρμοστείας. Σύμφωνα με αυτούς, ο Ύπατος αρμοστής θα αναλάμβανε τη διακυβέρνηση για τρία χρόνια με στόχο την ειρήνευση και την εγκαθίδρυση αυτόνομου πολιτεύματος, αναγνωρίζοντας παράλληλα την «Υψηλήν επικυριαρχία του Σουλτάνου» και λαμβάνοντας μέτρα για την περιφρούρηση της τουρκικής σημαίας η οποία θα παρέμενε υψωμένη στα οχυρωμένα σημεία του νησιού. Ο Γάλλος Ναύαρχος Ποττιέ, υπό την ιδιότητά του ως Προέδρου του Συμβουλίου των Ναυάρχων, παρέδωσε επίσημα στο Γεώργιο τη διοίκηση της Κρήτης. Τα πλοία των Δυνάμεων της Διεθνούς Προστασίας χαιρέτισαν τη σημαία της Κρητικής Πολιτείας και ο Ύπατος Αρμοστής απηύθυνε το πρώτο του διάγγελμα προς τον κρητικό λαό. Η κρητική σημαία υψώθηκε στο φρούριο του Φιρκά, ενώ η τουρκική διατηρήθηκε μόνο στο φρούριο της Σούδας, ως τελευταίο σύμβολο της τουρκικής επικυριαρχίας στην Κρήτη. Το νησί τέθηκε υπό διεθνή προστασία.

Οι ξένοι Ναύαρχοι αναχώρησαν την επομένη (10 Δεκεμβρίου) και αμέσως άρχισε με γοργούς ρυθμούς το δυσχερές έργο της οργάνωσης του νέου πολιτικού σχήματος, που ονομάστηκε *Κρητική Πολιτεία*. Ορίστηκε μια 16μελής Επιτροπή από 12 χριστιανούς και 4 μουσουλμάνους, για να εκπονήσει το σχέδιο του κρητικού συντάγματος, ενώ παράλληλα προχώρησαν οι πολιτικές πράξεις, χωρίς χρονοτριβή. Έναν ακριβώς μήνα μετά την εγκατάσταση του Ύπατου Αρμοστή, δημοσιεύτηκε το πρώτο σημαντικό διάταγμα «Περί συγκροτήσεως της Κρητικής Συνελεύσεως» και αμέσως προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη πληρεξουσίων. Στις εκλογές αυτές αναδείχθηκαν 138 χριστιανοί και 50 μουσουλμάνοι πληρεξούσιοι και η Κρητική Βουλή άρχισε τις εργασίες της στις 8 Φεβρουαρίου 1899.

Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας, που συντάχθηκε κατά το πρότυπο του ισχύοντος τότε ελληνικού συντάγματος, αφού εγκρίθηκε από το Συμβούλιο των Πρέσβων των Προστάτιδων Δυνάμεων στη Ρώμη, τέθηκε αμέσως σε εφαρμογή. Λίγες ημέρες αργότερα συγκροτήθηκε και ορκίστηκε η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας, στην οποία Υπουργός Δικαιοσύνης ή «σύμβουλος επί της ανωτέρας διευθύνσεως της Δικαιοσύνης» ορίστηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, «επί της ανωτέρας διευθύνσεως των Οικονομικών» ο Κ. Φούμης, «επί των Εσωτερικών» ο Μανούσος Κούνδουρος, «επί της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως» ο Νικόλαος Γιαμαλάκης και «επί της Συγκοινωνίας και της Δημόσιας Ασφάλειας» ο Χασάν Σκυλιανάκης.

1. ☒ Ζωγράφου: Ι. Χρυσίππου 1, ☎ 210 7488030 & ΙΙ. Ξηρογιάννη 10, ☎ 210 7488180
 2. ☒ Χολαργός: Φανερωμένης 13, ☎ 210 6536551
 3. ☒ Αγία Παρασκευή: Ευεργέτου Γιαβάση 9, πλατεία Αγ. Παρασκευής, ☎ 210 6000031
-